

Oslo, 17. november 2023

Virksomhetsplan for Etikkrådet for 2024

1 Hovedprioriteringer

Etikkrådet skal fange opp, undersøke og vurdere selskaper som bør utelukkes eller settes til observasjon etter retningslinjene for observasjon og utelukkelse fra SPU. Ettersom fondet er investert i over 9000 selskaper som hører hjemme i over 70 land, må rådet gjøre et utvalg av hendelser og temaer for nærmere undersøkelser.

Mens mulige produktbaserte saker undersøkes etter hvert som de fanges opp, er det større behov for å prioritere mellom atferdssaker. Etikkrådet legger vekt på å dekke bredden i mandatet, og dette er reflektert i bemanningen i sekretariatet. Etikkrådet prioriterer saker som er særlig alvorlige der risikoen for videre normbrudd synes uakseptabel. Saker velges ut både gjennom målrettede undersøkelser av bransjer eller geografiske områder der risikoen synes særlig stor, og gjennom den løpende porteføljeovervåkingen.

Etikkrådet ble i inneværende år tildelt et budsjett på 18,1 mill. kroner. Sekretariatet har hatt en bemanning på ni årsverk det meste av året, men er nå nede i 8 personer. Vi har i virksomhetsplanen lagt til grunn en økning i bemanningen til 9 personer fra begynnelsen av 2024 og en økning til 10 personer i løpet av året. Det er lagt til grunn at budsjettvirkningen av dette legges inn i budsjettet, både for konsulentbudsjettet og andre budsjettposter som er avhengig av antall ansatte.

2 Etikkrådets virksomhet

2.1 Grunnlag

Finansdepartementet har fastsatt retningslinjer for observasjon og utelukkelse av selskaper fra Statens pensjonsfond utland. Formålet med retningslinjene er «å unngå at fondet er investert i selskaper som forårsaker eller medvirker til alvorlige krenkelser av grunnleggende etiske normer». Rådet skal i henhold til § 5 første ledd gi råd til Norges Bank om observasjon og utelukkelse av selskaper etter kriterier som er fastsatt i retningslinjene.

2.1.1 Kriteriene for observasjon og utelukkelse

Kriteriene for observasjon og utelukkelse er fastsatt i §§ 3 og 4:

§ 3. Kriterier for produktbasert observasjon og utelukkelse av selskaper

(1) Fondet skal ikke være investert i selskaper som selv eller gjennom enheter de kontrollerer:

- a. utvikler eller produserer våpen eller sentrale komponenter til våpen som ved normal anvendelse bryter med grunnleggende humanitære prinsipper, herunder biologiske våpen, kjemiske våpen, kjernevåpen, ikke-detektbare fragmenter, brannvåpen, blindende laservåpen, antipersonellminer og klaseammunisjon.
- b. produserer tobakk eller tobakksvarer
- c. produserer cannabis til rusformål.

(2) Observasjon eller utelukkelse kan besluttes for gruveselskaper og kraftprodusenter som selv eller konsolidert med enheter de kontrollerer enten:

- a. får 30 pst. eller mer av sine inntekter fra termisk kull,
- b. baserer 30 pst. eller mer av sin virksomhet på termisk kull,
- c. utvinner mer enn 20 millioner tonn termisk kull per år, eller
- d. har en kraftkapasitet på mer enn 10 000 MW fra termisk kull.

§ 4. Kriterier for atferdsbasert observasjon og utelukkelse av selskaper

Observasjon eller utelukkelse kan besluttes for selskaper der det er en uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til eller selv er ansvarlig for:

- a. grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene
- b. alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner
- c. salg av våpen til stater i væpnede konflikter som benytter våpnene på måter som utgjør alvorlige og systematiske brudd på folkerettens regler for stridighetene
- d. salg av våpen eller militært materiell til stater som er omfattet av ordningen for statsobligasjonsunntak omtalt i mandatet for forvaltningen av Statens pensjonsfond utland § 2-1 andre ledd bokstav c¹
- e. alvorlig miljøskade

¹ For tiden gjelder dette Russland, Belarus, Syria og Nord-Korea.

- f. handlinger eller unnlaterelser som på et aggregert selskapsnivå i uakseptabel grad fører til utslipp av klimagasser
- g. grov korrupsjon eller annen grov økonomisk kriminalitet
- h. andre særlig grove brudd på grunnleggende etiske normer.

2.1.2 Andre føringer i retningslinjene

Retningslinjene gir ellers en rekke føringer for rådets arbeid både når det gjelder administrative rutiner og arbeidsdokumenter, selve arbeidet og koordinering av arbeidet med Norges Bank.

Etikkrådets arbeid

Rådet skal:

- overvåke fondets investeringer med sikte på å avdekke om selskaper er ansvarlige for eller medvirker til virksomhet som er nevnt i retningslinjene
- utarbeide og offentliggjøre prinsipper for utvalg av selskaper for nærmere undersøkelser
- sørge for at en sak er godt opplyst før råd avgis
- gi selskaper som vurderes, mulighet til å fremlegge informasjon og synspunkter tidlig i prosessen og forelegge utkast til tilrådning etter § 4 for selskapene til uttalelse
- begrunne sine råd til banken
- utarbeide og offentliggjøre rutiner for å vurdere om grunnlaget for observasjon eller utelukkelse fortsatt er til stede og informere utelukkede selskaper om rutinene.

Koordinering

Rådet skal:

- bidra til god koordinering mellom Norges Bank og Etikkrådet og et effektivt samspill mellom virkemidlene
- ha jevnlig møter med Norges Bank
- gi Norges Bank informasjon om selskaper som er identifisert for innledende vurderinger
- ha rutiner for informasjonsutveksling og koordinering med Norges Bank
- bidra til at kommunikasjon med selskaper er koordinert
- offentliggjøre tilråkningene når banken offentliggjør sine beslutninger.

Administrative rutiner og arbeidsdokumenter

Rådet skal:

- påse at sekretariatet har hensiktsmessige prosesser og rutiner
- årlig utarbeide en virksomhetsplan
- avgi en årlig rapport om sin virksomhet
- regelmessig evaluere sitt arbeid.

3 Virksomhetsplan for 2024

3.1 Produktbasert utelukkelse

Implementeringen av endringene i retningslinjene fra 2021 har vært den viktigste delen av Etikkrådets arbeid etter produktkriteriene i 2022 og 2023. En rekke selskaper som produserer cannabis eller tobakk, ble utelukket i 2022. I 2023 har rådet fokusert på våpenkriteriene. Dette arbeidet tar tid og vil fortsette.

Etikkrådet har en avtale med konsulentselskapet ISS-Ethix som rapporterer til rådet kvartalsvis om selskaper som produserer spesifiserte våpentyper, tobakk eller cannabis eller selger våpen og militært materiell til visse stater. Avtalen, som ble inngått i 2021, løper i to år, men kan forlenges i inntil to år. Etikkrådet kommer til å forlenge avtalen.

Særlig når det gjelder produksjon av visse våpentyper, fanges det hvert år opp en del saker som gjelder selskaper som enten har sluttet med produksjon av våpentyper de tidligere har vært utelukket for, eller som har startet produksjon av nye våpentyper som må vurderes opp mot retningslinjene.

Når det gjelder kriteriet for utelukkelse av selskaper som utvinner eller bruker termisk kull, kan Norges Bank i henhold til retningslinjene på eget initiativ treffe beslutninger om observasjon og utelukkelse av selskaper. Det er avtalt en arbeidsdeling mellom Etikkrådet og Norges Bank som innebærer at banken identifiserer selskaper som faller inn under kriteriet. Etikkrådet vil vurdere selskaper som eventuelt blir spilt inn til rådet etter dette kriteriet, og vil informere Norges Bank om rådet fanger opp selskaper som kan falle inn under kriteriet.

I 2024 skal Etikkrådet:

- vurdere saker som fanges opp i den løpende porteføljeoveråkningen.

3.2 Atferdsbasert observasjon og utelukkelse

Selskaper blir tatt opp til nærmere vurdering etter atferdskriteriene enten som følge av den løpende porteføljeovervåkingen, som følge av eksterne henvendelser eller som følge av tematiske utredninger av områder som rådet har bestemt seg for å se nærmere på.

Rådet har en avtale med en konsulent, RepRisk, som rapporterer om selskaper som kan ha virksomhet som rammes av atferdskriteriene med unntak av våpensalgkriteriene. Avtalen, som ble inngått i 2021, løper i to år med mulighet for forlengelse i inntil to år, og er så langt forlenget med ett år.

En viktig del av Etikkrådets løpende arbeid er å gå igjennom rapporter fra porteføljeovervåkingen, og å vurdere saker som eventuelt spilles inn fra andre.

Innenfor hvert kriterium velger Etikkrådet ut saker for utredning basert på normbruddenes alvor og omfang, konsekvensene av normbruddene, selskapenes ansvar for eller medvirkning til normbruddene, hva selskapene har gjort for å avbøte skade de har forårsaket, og sannsynligheten for nye, tilsvarende normbrudd. Selskapenes atferd vurderes opp mot veletablerte normer slik disse kommer til uttrykk i internasjonale konvensjoner eller anerkjente retningslinjer, der slike finnes.

Én gang i året gjennomgår rådet de utelukkede selskapene. Hvis selskapene fortsatt driver virksomheten de er utelukket for, gjør ikke Etikkrådet ytterligere undersøkelser med mindre selskapet eller banken ber om det eller det av andre grunner er hensiktsmessig. Etikkrådet skriver også et årlig brev til banken og gjør rede for prosessen.

For selskaper som står til observasjon, skal Etikkrådet avgi minst ett observasjonsbrev i observasjonsperioden. Den første rapporten blir avgitt i løpet av to år etter at selskapet er satt til observasjon. For øyeblikket står ti selskaper til observasjon på grunnlag av en tilrådning fra Etikkrådet. Norges Bank følger opp selskaper som banken har satt til observasjon på eget initiativ etter kullkriteriet.

For atferdskriteriene vil rådet:

- gjennomgå nyhetsrapporter og eventuelle anmodninger om å vurdere selskaper
- utrede selskaper som velges ut for nærmere vurdering
- vurdere utelukkede selskaper i henhold til etablerte rutiner
- avgi observasjonsrapporter.

3.2.1 Grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene

Etikkrådet fokuserer på områder og temaer hvor risikoen for menneskerettsbrudd i tilknytning til selskaper i fondet er stor. Arbeidet etter menneskerettighetskriteriet må ses i sammenheng med saker som vurderes etter kriteriet som gjelder krenkelser av individers rettigheter i krig- eller konfliktsituasjoner (se nedenfor).

Ettersom gruvedrift og infrastrukturbygginger er avhengig av en gitt lokalisering, oppstår det ofte konflikter i tilknytning til slike prosjekter. Det finnes mange eksempler på alvorlige krenkelser av urfolks rettigheter eller tvangsflytting i slike sammenhenger. Etikkrådet er særlig oppmerksom på slike saker, og har flere under utredning.

Flere av rådets utredninger omhandler brudd på arbeidstakerrettigheter. Selskaper har et direkte ansvar for arbeidsforhold i egen virksomhet, og grove eller systematiske brudd på arbeidstakerrettigheter kan føre til utelukkelse fra fondet. Saker som er under utredning, gjelder blant annet seksuell trakassering av kvinnelige ansatte i selskaper med virksomhet i noen afrikanske land og arbeidsforhold på plantasjoner. Rådet planlegger i 2024 å gjennomføre undersøkelser av arbeidsforhold hos skoprodusenter i porteføljen.

Gjennom porteføljeovervåkingen rapporteres det jevnlig om alvorlige arbeidsulykker i blant annet bygningsindustrien. Etikkrådet vil gjennomføre en systematisk kartlegging av de mest alvorlige ulykkene og på bakgrunn av denne velge ut noen selskaper for nærmere undersøkelse.

Forbud mot tvangsarbeid er omfattet av arbeidstakerrettighetene. Det gjelder både «klassisk» tvangsarbeid i statlig regi og utnyttende arbeidsforhold som grenser til tvangsarbeid fordi arbeiderne ikke har mulighet til å komme ut av situasjonen. Dette kan for eksempel være migrantarbeidere som har betalt høye rekrutteringsavgifter, har innskrenket bevegelsesfrihet, svært lav lønn og generelt dårlige arbeidsforhold. Pågående utredninger som vil bli videreført, gjelder blant annet arbeidsforhold for migrantarbeidere i Taiwan og Malaysia. Rådet vil også vurdere utredninger i andre land der bruk av migrantarbeidere er utbredt.

I 2023 har rådet startet opp et arbeid for å vurdere hvordan selskaper som leverer digitale tjenester, kan medvirke til svært grove brudd på menneskerettighetene. Dette arbeidet vil fortsette i 2024.

Rådet vil fokusere på følgende på menneskerettighetsområdet i 2024:

- Arbeidsforhold, – produksjon av sko og alvorlige arbeidsulykker
- Tvangsarbeid – særlig fokus på migrantarbeidere
- Urfolks rettigheter

- Medvirkning til grove menneskerettighetsbrudd gjennom digitale tjenester
- Tvangsflytting og andre alvorlige krenkelser som fanges opp i porteføljeovervåkningen.

3.2.2 Alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner

Arbeidet med krig- og konfliktkriteriet har vært omfattende de siste årene, og har særlig vært knyttet til militærkuppet i Myanmar i 2021. Arbeidet med den systematiske kartleggingen og vurderingen av disse selskapene vil stort sett være avsluttet i 2023, men det kan ikke utelukkes at nye selskaper vil bli fanget opp gjennom porteføljeovervåkningen.

Etikkrådet vil fortsette å ha oppmerksomhet mot selskaper med virksomhet i områder der okkupasjonsretten kommer til anvendelse. Dette gjelder bl.a. selskaper med virksomhet på Vestbredden der Etikkrådet vurderer om selskapenes rolle er så sentral at de kan sies å medvirke til folkerettsbrudd, og selskaper med virksomhet på russisk-okkuperte områder i Ukraina. Selskaper med tilknytning til Ukrainakonflikten kan også vurderes etter kriteriet «andre grove brudd på grunnleggende etiske normer», men virksomhet i Russland er ikke i seg selv av grunnlag for utelukkelse. Virksomheten må være av en slik art at man kan si at selskapet medvirker til folkerettsbrudd eller til den russiske aggresjonskrigen.

I 2024 vil Etikkrådet følge særlig med på:

- selskaper med virksomhet på Vestbredden, på russisk-okkupert territorium i Ukraina eller andre steder der okkupasjonsretten kommer til anvendelse.
- Selskaper med virksomhet i andre konfliktområder der selskaper kan medvirke til partenes overgrep

3.2.3 Salg av våpen til stater i væpnede konflikter der våpnene brukes i strid med folkerettens regler

Dette kriteriet ble innført i 2021. Blant annet på grunnlag av en konsulentstudie har Etikkrådet valgt ut fem konflikter der våpen benyttes i strid med folkerettens regler, for nærmere undersøkelser. Dette er Myanmar, Jemen, Sør-Sudan, Etiopia og Libya. Etikkrådet har anbefalt utelukkelse av to selskaper på bakgrunn av salg av militært materiell til Myanmar. Ettersom det allerede er noen år siden disse konfliktene ble valgt ut, vil det i 2024 være behov for å oppdatere analysen av konflikter der kriteriet kan komme til anvendelse.

Etikkrådet vil i 2024:

- Gjøre en ny vurdering av konflikter der kriteriet kommer til anvendelse.
- Følge med på om selskaper i fondet selger aktuelle våpentyper til stater i væpnede konflikter der det er en uakseptabel risiko for at våpnene brukes i strid med folkerettens regler.

3.2.4 Salg av våpen eller militært materiell til nærmere angitte stater

Dette kriteriet gjelder salg av våpen eller militært materiell til stater som er omfattet av statsobligasjonsunntaket, jf. retningslinjene § 4 d. Det gjelder for tiden Russland, Belarus, Syria og Nord-Korea. Ett selskap er under utredning etter retningslinjens § 4 d.

I 2024 vil Etikkrådet:

- Følge med på om selskaper i porteføljen leverer militært materiell til de aktuelle statene.

3.2.5 Alvorlig miljøskade

Naturavtalen, som ble undertegnet i Montreal i desember, 2022, danner grunnlaget for svært ambisiøse, globale mål om naturvern og biologisk mangfold. Naturavtalen skal bidra til å stoppe den menneskelige ødeleggelsen av naturen, men også å til å gjenopprette en del av den naturen som allerede har gått tapt.

Naturavtalen, som ligger under konvensjonen om biologisk mangfold (CBD), setter tydelige mål for hvor mye natur som skal bevares og restaureres, ansvarliggjør selskaper i forhold til å rapportere hvordan de påvirker og er avhengige av biologisk mangfold, samt gir en klar oppfordring om åpenhet og deling av data.

Etikkrådet vil i 2024 videreføre og styrke arbeidet med selskaper der det er en risiko for skade på sårbare økosystemer og tap av viktig biologisk mangfold, for eksempel som en følge av avskoging eller forurensende ressursutvinning.

I 2021 bestilte Etikkrådet en konsulentstudie med sikte på å identifisere særlig forurensende gullgruver. Studien fremhever en rekke selskaper og prosjekter med høy risiko for miljøskade, og da generelt fra forurensing. En foreløpig gjennomgang av disse selskapene har ført til at flere saker er under utredning. Arbeidet med gullgruveselskapene vil fortsette også i 2024.

Etikkrådet følger løpende med på selskaper som avhender skip eller oljeplattformer til opphugging enkelte steder i Asia. Rådet har tidligere lagt til grunn at opphugging i

Bangladesh og Pakistan innebærer en uakseptabel risiko for miljøskade eller grove brudd på arbeidstakerrettigheter. Utvikling i det regulatoriske rammeverket og nylige forbedringer ved enkelte huggevert i Bangladesh gjør at denne tilnærmingen nå må nyanseres, mens skipsopphugging i India må vurderes individuelt ettersom det der er store forskjeller mellom ulike huggeverft når det gjelder tiltak for å hindre miljøskade.

Etikkrådet har over flere år vurdert flere selskaper som har avhendet skip eller oljeplattformer til opphugging i disse landene. Flere rederiselskaper har innført nye retningslinjer for avhending av utrangerte fartøy som reduserer risikoen for miljøskade og dårlige arbeidsforhold. Etikkrådet vil i 2024 videreføre arbeidet innenfor skipsopphugging.

Etikkrådet har i 2023 arbeidet med å identifisere selskaper i porteføljen som produserer perfluorerte stoffer (PFAS-er). Dette er stoffer som har en lang rekke bruksområder, og som er giftige. Stoffene er svært stabile og akkumuleres i mennesker og miljø over hele verden. Flere PFAS-er er strengt regulert, og rådet vil i første omgang prioritere de stoffene som er forbudt i EU. Dette arbeidet vil bli videreført i 2024.

I 2024 vil Etikkrådet særlig arbeide med miljøskade knyttet til følgende områder:

- tap av viktig biologisk mangfold, som for eksempel truede arter og habitat med særlig høyt biologisk mangfold, såkalte «hotspots»
- sårbare økosystem
- særlig forurensende gruvevirksomhet
- skipsopphugging i noen land
- produksjon av PFAS-er som er forbudt i EU.

3.2.6 Klimakriteriet

I 2022 ble retningslinjene endret slik at Norges Bank har fått adgang til å utelukke selskaper etter klimakriteriet uten tilrådning fra Etikkrådet, tilsvarende kriteriet for utelukkelse av kull-selskaper. Etikkrådet har likevel anledning til å gi råd om å utelukke selskaper både etter kull- og klimakriteriet, men i praksis vil Etikkrådet ikke prioritere dette.

3.2.7 Grov korrupsjon og annen grov økonomisk kriminalitet

Korrupsjonskriteriet ble i 2021 endret til også å omfatte annen grov økonomisk kriminalitet. Tilnærmingen for arbeidet med annen grov økonomisk kriminalitet er noenlunde lik tilnærmingen rådet har brukt for korrupsjon. Etikkrådet fokuserer på selskaper som har vært involvert i gjentatte og alvorlige saker. Den videre utredningen tar så sikte på å kartlegge om selskapet gjør de nødvendige justeringer for å unngå nye

hendelser. Tidlig i utredningen kontaktes selskaper for å innhente opplysninger om deres etterlevelsessystemer. Deretter vurderer rådet den fremtidige risikoen på grunnlag av hva selskapet tidligere har gjort for å forebygge korrupsjon/økokrim, hvordan selskapet har respondert på konkrete anklager, hvilke systemer selskapet har innført for å forebygge korrupsjon/økokrim fremover, og samsvaret mellom hva selskapet sier at det gjør og hva det faktisk gjør, på dette området.

Hvis det fanges opp anklager mot mange selskaper i en bestemt sektor, gjennomgår Etikkrådet sektoren samlet og undersøker de selskapene som er gjenstand for de mest alvorlige anklagene. I 2022 gikk rådet gjennom telekomselskapene i fondet som har blitt fanget opp gjennom porteføljeovervåkingen under korrupsjonskriteriet, og i 2023 har rådet gått i dialog med ett selskap på bakgrunn av denne gjennomgangen. Rådet har i 2023 også påbegynt en samlet gjennomgang av korrupsjonsanklager mot selskaper innenfor bygg- og anleggsbransjen. Denne gjennomgangen vil fortsette i 2024. Rådet tar i 2024 også sikte på å se nærmere på selskaper som opererer innenfor forsyning av vann, strøm, m.m. («*utilities*»). Det vil også kreve en del ressurser å følge opp to selskaper som står til observasjon for korrupsjon.

Når det gjelder annen grov økonomisk kriminalitet, vil rådet i 2024 videreutvikle arbeidet fra 2023 basert på erfaringer fra konkrete utredninger og et pågående konsulentoppdrag. Arbeidet i 2023 har gitt Etikkrådet betydelig kunnskap og innsikt i den delen av porteføljen som omfatter finansinstitusjoner og banker, og hvilke selskaper som kan være aktuelle for utredning.

På bakgrunn av føringene fra Etikktutvalget vil fokusområdet fortsatt være hvitvasking som kriminalitetsform, herunder selskapers etterlevelse av forpliktelser innen anti-hvitvasking(AML). Flere utredninger igangsatt i 2023, vil fortsette og konkluderes i 2024.

Etikkrådet vil i 2024 foreta en kartlegging og vurdering av selskaper innen finanssektoren som, basert på autoritative kilder, opererer fra det som er å anse som høyrisiko-land i relasjon til hvitvasking. Den ledende internasjonale organisasjonen for standardsetting, kartlegging av trender og teknikker innen hvitvasking og terrorfinansiering er Financial Action Task Force (FATF).

FATF består av 37 medlemsland (Russland er pt. suspendert) og to regionale organisasjoner (Europakommisjonen og Golfrådet – Gulf Cooperation Council). Gjennom tilknyttede regionale underorganisasjoner har så godt som alle verdens land forpliktet seg til å følge anbefalingene fra FATF. Disse består av 40 anbefalinger fordelt på 7 temaer om alt fra kriminalisering av hvitvasking, tilstrekkelig ressurssetting til politi- og påtalemyndighet på området, finansinstitusjoners ansvar for å rapportere mistenkelige transaksjoner til kundeundersøkelser banker/finansinstitusjoner må foreta.

Gjennom inspeksjoner og evalueringer på landnivå utarbeides rapporter som beskriver situasjonen på hvitvaskingsområdet i de enkelte land. Rapportene får stor oppmerksomhet og kan ha (stor) betydning for det aktuelle landets tilgang til utenlandsk kapital og investeringer. Dersom inspeksjonene avdekker alvorlige svakheter, kan det aktuelle landet bli såkalt grålistet, evt. svartelistet dersom forholdene er svært alvorlige. Sistnevnte kategori er ikke særlig aktuell for Etikkrådet siden svartelisten pt. bare består av Nord-Korea, Iran og Myanmar.

Ved utgangen av 2022 var fondet investert i finansinstitusjoner hjemmehørende i 5 land som er grålistet av FATF: Tyrkia, Emiratene, Sør-Afrika, Filippinene og Nigeria.

Videre vil Etikkrådet i 2024 se nærmere på selskaper innen kryptovaluta og gambling/casino-sektorene hvor det foreligger en betydelig iboende hvitvaskingsrisiko.

Etikkrådet vil i 2024:

- Fortsette gjennomgangen av selskap innenfor bygg- og anleggsbransjen med henblikk på korrupsjonsrisiko
- Begynne å se på korrupsjonsrisiko i selskap som opererer innenfor «utilities»-sektoren.
- Fortsette pågående arbeid med kartlegging av risiko for hvitvasking blant finansinstitusjoner i porteføljen.
- Vurdere krypto- og gambling/kasinosektorene.
- Gjennomgå og identifisere aktuelle selskaper for utredning med base i land som av autoritative kilder er ansett som høyrisiko-land i relasjon til hvitvasking, for eksempel Financial Action Task Force (FATF) sin liste over land under forsterket tilsyn (den såkalte grålisten).

3.2.8 Andre grove brudd på grunnleggende etiske normer

Grove normbrudd som ikke hører inn under de andre kriteriene, kan vurderes etter dette kriteriet. Tidligere år har kriteriet vært anvendt på saker som gjelder ressursutvinning i omstridte områder og risiko for skade på kulturarv. Rådet følger løpende med på saker som gjelder ressursutvinning i omstridte områder.

I 2023 har flere selskaper tilknyttet Russlands angrep på Ukraina blitt vurdert etter dette kriteriet. Her vurderer rådet om selskaper i porteføljen medvirker til å opprettholde og muliggjøre den pågående folkerettsstridige aggresjonskrigen Russland fører mot Ukraina.

Etikkrådet hadde i 2023 også en gjennomgang av selskaper i fondet som er anklaget for grove dyrevelferdsbrudd i egen virksomhet. Flere dyrevelferdssaker er under utredning.

I 2024 vil rådet særlig fokusere på:

- Selskaper som medvirker til og/eller muliggjør den russiske krigsinnsatsen i Ukraina.
- Grove og systematiske dyrevelferdsbrudd i selskapers egen virksomhet.